

BISERICA și ȘCOLA.

Foia bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiunei

„BISERICA și ȘCOLA.“

Êr banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Prelegeri din psihologie.

(Continuare).

d) Producerea senzațiunei.

Momentul fizic. Iritamentele, cari excită nervii sensibili, sînt, precum am zis, *stări de mișcare fizică*, și anume sau mișcări de ale materiei ponderabile, de ex. sunetul, presia mecanică, șcl., sau mișcări de ale materiei imponderabile, de ex. lumina, electricitatea, șcl. Mișcarea fizică poate să vină în atingere cu oare-care organ sensorial sau în formă nemodificată, ca la sunet și lumină, unde înseși mișcările oscilatorice ale mediului influențează direct asupra nervilor sensibili, sau în formă modificată, când nu mișcarea ca atare excită nervul periferic, ci schimbările, pe cari ea le produce în acele părți ale corpului, cu cari vine în contact nemijlocit, ca de ex. la senzațiunile povocate prin schimbările temperaturii.

Momentul fiziologic. Iritamentul produce în fibra nervoasă sensibilă oare-care proces de excitațiune. Acest proces e de natură curat fiziologică. El nu se poate compara întru nimic cu iritamentul, prin care s'a produs, dar nici cu senzațiunea care va să-i urmeze. E foarte probabil, că toate procesele de excitație nervoasă sînt modificările aceluiași principiu fiziologic comun, și se reduc la anumite *afecțiuni electro-motorice* ale fibrelor nervoase.

Momentul psihic. Procesul de excitațiune se transportă la organele centrale, în cari trece prin o nouă fază de transformare, și anume și din cauza, căci aici excitația se întâlnește cu numeroase stări de excitație ale altor fibre, cari se modifică unele pe altele reciproc, și apoi în fine, numai în această formă modificată ne vine la conștiință. Efectele fiziologice ale excitațiunilor conduse centripetal, îndată ce ele ajung la conștiință, ni-se presentă ca *senzațiuni*. Acest rezultat final nu se produce în totdeauna, ci adese-ori excitația se reflectă în o mișcare, precum am văzut de ex. la funcția măduvei spinării; fără ca ea să fi influențat asupra conștien-

ței. De aci vedem, că la producerea senzațiilor servesc aceleași căi de conducție nervoasă, pe cari le percurge excitația, cel puțin în parte, și la actele reflexe. Senzațiunea, luată în înțelesul adevărat al cuvântului, nu se poate privi ca și o copie a obiectelor externe, ci ca un răspuns, pe care îl dă conștiința la excitațiunile nervoase provocate prin diferitele iritamente.

Legea senzațiunei excentrice. Fie atins nervul sensorial în ori-care punct al cursului său, noi totdeauna vom transpune senzațiunea în respectivul organ, care dela natură e destinat de a primi iritamentele senzaționale, de ex. după amputațiune pacientului i-se pare, că simțește durerile în locul brațului perdut, șcl; dacă nervul optic suferă vre-o pulsiune, avem senzațiuni de lumină în ochi, șcl.

Legea energiei specifice. Resultatul excitațiunei sensoriale este independent de felul iritamentului, de ex. excitațiunea nervului optic produce între toate împrejurările numai senzațiuni de lumină, adecă și în casuri, când nu lumina influențează asupra peliței retinale a ochiului, ci alte iritamente, de ex. o pulsiune mecanică, electricitatea, acțiunile chimice, șcl. Însușirea organelor sensoriale de a răspunde la ori-ce excitație numai prin un fel de senzațiune determinată, care nu se poate compara cu senzațiunile nici unuia dintre celelalte sensuri, se numește *energia lor specifică*. De oare-ce înse toate fibrele de conducțiune au structură și funcțiune analogă, energia specifică nu poate să atërne dela ele înseși, ci numai dela organele, în cari se termină capetele lor.

2. Calitatea senzațiunilor.

a) Divisiunea senzațiunilor după calitate.

La fie-care iritament sensorial putem distinge forma și energia mișcării. Dela forma mișcării depinde calitatea, dela energie intensitatea senzațiunei. După calitate deosebim: a) *senzațiuni homogene* sau de același fel, b) *senzațiuni heterogene* sau *disparate*. La cele dintâi diferența între formele

iritațiunii e mai mică, ear la cele din urmă mai mare. În general, disparate se numesc acele senzațiuni, la cari nu sînt posibile tranzițiuni continue dela una la alta, și cari prin urmare nici nu se pot compara între sine. Așa dar disparate sînt senzațiunile diferitelor sensuri, ca senzațiile de lumină, sunet, gust, miros, șcl. Din contră, senzațiunile cîte unui sens singular sînt preste tot homogene, de ex. senzațiunile de lumină între sine, șcl.

b) Senzațiunile vizuale.

Senzațiunile de lumină și colori le numim : *senzațiuni vizuale*. Sub numire de lumină și culoare avem să înțelegem nu numai senzațiunile noastre vizuale, ci totodată și cauza lor obiectivă : undulațiunile fluidului imponderabil, numit : *eter*.

Organul visual. Organul, care mijlocește senzațiunile vizuale, este ochiul împreună cu părțile sale. Globul ochiului e construit din trei părți de pelițe. Aceste pelițe din afară spre înăuntru sînt următoarele : 1) sclerotică albă cu cornea transparentă ; 2) coroida neagră, care cuprusește ochiul pe din lăuntru ; cu ea stă în legătură iris, în coroida zac vasele sanguine, prin care se nutrește ochiul ; iris sau curcubeul este o peliță musculoasă, așezată vertical în partea de dinainte, și găurită la mijloc. Această găurită rotundă se numește pupila ; la lumină ea se dilatează, ear la întuneric se conține ; 3) retina e pătura cea mai din lăuntru ; ea este continuarea nervului optic în interiorul ochiului, în formă de fibre nervoase resfirate, asemenea unei rețele. Aceasta din urmă este partea cea mai principală pentru mijlocirea senzațiilor vizuale.

În globul ochiului mai sînt așa numitele corpuri dioptrice, precum : corpul vitros, linta cristalină și fluidul ochiului între corpul vitros, linte și cornea. Aceste substanțe refrâng razele luminei.

Prin microscop descoperim, că retina posedă o structură foarte complicată : ea e construită din vre-o zece părți diferite, dintre cari cea penultimă cuprinde în sine niște formațiuni proprii, numite bastonașe și conuri. Pătura bastonașelor și conurilor e acoperită de un strat pigmentar. Substanța pigmentară vine înaintea constant în toate elementele susceptibile pentru lumină. Nervul optic, plecând din encefal și ajungând în ochiu, mai întâi intră în niște celule ganglionare ; acestea emit noue fibre, cari apoi se termină în bastonașe și conuri.

După constatările fiziologiei, lumina excită exclusiv numai bastonașele și conurile, înse nu fibrele nervului optic sau celulele ganglionare ale retinei. Locul de intrare al nervului optic, unde bastonașele și conurile lipsesc, este inexcitabil prin lumină. Acest punct se zice pata carbă sau gropița centrală.

Producerea senzațiunilor vizuale.

Senzațiunile vizuale se produc astfel : vibrațiunile eterice vin în atingere cu retina, în care influența luminei provoacă niște acțiuni *fotochimice* ; acestea produc o mișcare nervoasă, care se transportă prin fibra optică până la tuberculii cvadrigemeni mezocefal. Aici vibrația cerebrală se însotește de elementul psihic numit *lumină* sau *culoare*.

La senzațiunile vizuale distingem trei însușiri :

1) *calitatea culorii* sau *tonul de culoare*, 2) *sa-*

turațiunea sau *gradațiunea culorii* și 3) *intensitatea luminei* sau *energia senzațiunii*. După calitate în spectrul solar putem deosebi șase colori : roșu, portocaliu, galben, verde, vînet și violet. La aceste mai putem adauga, culoarea albă și cea neagră, pe cari fizica le eschide din seria colorilor propriu zise. Calitatea culorii atîrnă dela numărul sau lungimea de undă a vibrațiunilor eterice. Pentru roșu numărul acestor vibrațiuni e 450 bilioane pe secundă cu lungimea de undă de 6878 din mm., ear pentru violet 790 bilioane cu lungimea de undă de 3928 din mm. Numărul undulațiunilor pentru celelalte colori zace între roșu și violet, cari totodată indică *limitele sensibilității cromatice* a omului. Unii oameni nu pot distinge colorile, fie total, fie în parte ; acest defect se zice *acromatopsie*. Causa acromatopsiei probabil este lipsa de elemente nervoase pentru perceperea unei culori. Une-ori, după-ce am privit un obiect oare-care, și luându-ne ochii dela el, îi îndreptăm în altă parte, se întîmplă, că vedem o *imagina accidentală pozitivă*, sau îl vedem cu schimbări în privința culorii, și atunci avem *imagina accidentală negativă* a obiectului. În cazul din urmă imagina obiectului ni-se prezintă în *culoarea complementară*. Colori complementare le numim pe acelea, cari combinate ne dau albul, și puse alături apar mai vii, pre cum sînt : roșul cu vînetul-verziu, portocaliul cu vînetul-cianic, galbenul cu indigo, galbenul-verziu cu violetul, verdele cu purpuriul. Sub *saturațiunea unei culori* înțelegem gradul, în care se combină atare culoare cu *lumina incoloră*. Zicem că o culoare e cu atît mai saturată, cu cît e mai puțin amestecată cu lumina incoloră, adică cu alb, sur sau negru, de ex. roșul e mai saturat decît roza, șcl. În fine, *intensitatea luminei* sau *energia senzațiunii* depinde dela amplitudinea undulațiunilor eterice. Colorile cu lungime de undă medie, de ex. galbenul, verdele, chiar fiind mai slab luminate posedă intensitate mai mare, decît cele dela începutul și capetul spectrului.

c) Senzațiunile auditive.

Senzațiunile de sunete, zgomote, șcl. le numim : *senzațiuni auditive*. Sunetul se produce prin mișcările *periodice* repezi a celor mai mici părțicele ale unui corp elastic. Aceste mișcări se propagă prin aer, ca mediul general al sunetului, în formă de *undulațiuni* până la organul auzului.

Organul auditiv.

Organul, care primește sunetele și împărtășește impresiunile lor cu creii este : urechea. Organul auditiv se compune din părțile acestea : a) scoica urechii, care formează partea externă și servește spre a aduna undele sunetului ; b) canalul auditiv, lung de 2 cm., care este continuarea scoicii în cap ; c) timpana, o peliță fină, elastică, întinsă la capetul intern al canalului ; d) cavitatea timpanică, în care sînt situate osuțele auzului, precum ciocanul, necovala și scărița ; acestea stau în conexiune între sine și cu pelița timpanică ; e) labirintul e partea cea mai internă și

mai complicată. Părțile labirintului sînt: vestibulul, melcul și canalele arcuate. În vestibul găsim o mică cantitate de mazășă numită fluidul auzului. În canalele arcuate fibrele nervului auzului unesc celule de forma fusului. Fie-care din aceste celule e încunjurată de o celulă epitelială cilindrică, și la capatul său liber provăzută cu o prelungire de forma unui perisor. Sunete simultane se pot percepe separate unele de altele. Analiza sunetelor compuse se mijlocăște prin membrana basală a melcului, care în diversele sale puncte posedă lățime diferită, și probabil este treptat acordată pentru toate înălțimile de sunete accesibile auzului omenesc. Părțile singulare ale acestei membrane se rapoartă unele către altele ca niște corzi de diferită lungime, așa, că părțile mai late sînt acordate pentru sunete mai afunde, ear cele înguste pentru sunete mai nalte. Arcurile cortiane și otoliții, asemenea sînt probabil destinate spre a modera undațiunile sunetului.

Producerea senzațiunilor auditive.

Prin undațiunile sunetului, pe cari le primește fluidul labirintului, se pun în vibrațiune mai întâi perisorii celulelor. Acea parte a membranei basale care e acordată pentru un anumit ton, va executa și ea vibrațiuni asociate dacă tonul propriu al segmentului membranei este o parte a sunetului auzit. Prin vibrația energetică a părților membranei basale, fibrele acustice, cari stau în atingere cu ea, se irită direct, și anume așa, că în o unitate de timp ele primesc un număr de pulsuni, corespunzător cu numărul vibrațiunilor tonului respectiv. Prin urmare, efectul fie-cărei impresiuni sonore este de natură completă. La început masa întrégă a țeseturilor nervoase terminale operează o mișcare, ce corespunde cu forma neseperată a impresiunii exterioare, înse după aceasta, se comunică fibrelor nervului auditiv mișcări de formă mai simplă, fiind-că părțile acordate ale membranei basale separează din mișcarea sonoră complexă, diverse elemente simple cari se transmit direct fibrelor acustice. Așa dar în organul auzului mișcările periodice ale aerului se transformă în iritamente sensoriale, cari ajungînd la organele centrale, se însoțesc de elementul psihic numit: *sunet*. La fie-care sunet distingem: 1) *intensitatea*, care atîrnă dela amplitudinea vibrațiunei; 2) *înălțimea*, care e condiționată de celeritatea vibrațiilor; cel mai afund sunet are 16, ear cel mai înalt 38,000 de vibrațiuni la secundă; 3) *timbrul* stabilește deosebire între sunetele, cari ar avè toate celelalte calități egale; același sunet scos din diferite instrumente se deosebește în colorit și nuanță, din cauza constituțiunei materiale a instrumentului, care face se varieze timbrul.

Când vibrațiunile aerului se succed regulat, în intervale periodice, se produc senzațiuni de *sunete musicale*; când înse succesiunea vibrațiilor e neregulată, se dă naștere la senzațiuni confuze de *zgomote*, șcl. La cele dintâi prevalează excitațiunile parțiale ale diferitelor părți acordate ale aparatului auditiv, pe când la cele din urmă predomină excitațiunile

nile complexe propagate în toate organele sale terminale.

Organul, care înțelegem că este *nasul*, este *nasul* cu tot ce îi aparține. În membrana mucoasă, ce căpтуșeste cavitățile nasale, se află ramificat, mai ales către fund, capătul periferic al *nervului olfactiv*. În numita membrană celulele olfactive zac între celulele epiteliale de formă cilindrică. Ele în general au un corp celular oval, care la partea sa posterioară se continuă în o fină fibră nervoasă, ear la cea anterioară este provăzut cu o prelungire de forma unui bastonaș, care la suprafața membranei mucoase se termină într'un capăt tîmpit. Senzațiunile olfactive se produc prin impresiunile, ce le fac *vaporii corpurilor odorante*, prin influența lor chemică, venind în atingere cu umiditatea membranei mucoase. Materiile, cari excită nervii olfactivi, sînt *numai în formă de gazuri sau vapori* și toate au mare afinitate pentru oxigen, cu care se combină în cavitățile nasale spre a-se pute produce senzațiuni de miros. *Dacă oxigenul lipsește, senzațiunile nu se produc*. După *calitate* numărul senzațiunilor olfactive e mare, și cu toate aceste diverse senzațiuni nu se pot aduce în raport unele cu altele. De aci vine, că în limbă nu posedă intermini de sine stătători nici măcar pentru o singură senzațiune olfactivă, ei pretutindenea sîntem avisați de a-le numi după substanțele, dela cari provin, de ex. miros de rosă, de tîmăie, șcl.

Substanțele fluide și solide pot fi odorante numai întru cât vaporează, și atunci energia senzațiunilor olfactive depinde dela puterea de acțiune a acelor substanțe asupra epitelilor olfactive și dela gradul de volatilitate. Dintre toate gazurile și vaporii probabil numai aerul atmosferic și elementele sale sînt absolut inodorante. Substanțele, cari în privința chemică sînt analoge, provoacă mirosuri analoge. Puterea de distingibilitate a nervului olfactiv este foarte mare de ex. 2 milionimi dintr'un miligram de mosc, respirate în aerul unei odăi, le mai simțim încă prin sensul odoratului. În fine, ce atinge *intensitatea*, e de observat, că dintre toate senzațiunile nici unele nu exercită o influență atît de penetrantă asupra organismului fizic, ca tocmai senzațiunile olfactive, de ex. unele din ele produc leșin, ba chiar și moarte, ear altele se aplică ca mijloace de excitare, șcl. La animale sensul mirosului e cu mult mai ager, decât la om, de ex. căprioara simte pe vîntător din o distanță de 300 de pași, cănele prin miros află pe stăpînul său, șcl.

e) Senzațiunile gustative.

Organul gustului este membrana băloasă, care acopere suprafața limbei. Celulele gustative sînt așezate în niște gropițe ale acestei membrane, numite potirile *gustului*, și sînt învelite în o țesătură epitelială de forma fusului. Prelungirile celulelor spre

în lăuntru se continuă în fibre nervoase foarte fine, ear afară pe suprafața membranei, și termină în niște influențe externe, și cu deosebire prin *acțiuni chimice*. Un corp ca să poată fi gustat, trebuie să fie fluid, sau să se poată dizolva în salivele gurei. La senzațiunile gustului distingem șase calități: *acru, dulce, amar, sărat, alcalic și metalic*. Aceste senzații se pot amesteca unele cu altele în cele mai diferite forme; înse variațiunile unei calități singulare, de ex. diversele nuanțe ale acruului, dulcelui, șcl. nu le putem bine distinge între sine. De altmintreni e de observat, că senzațiunile gustative totdeauna sînt combinate cu *excitații tactile* de ale limbei și membranei nasale, și încă atât de intim, încât la multe din ele este aproape imposibil de a isola calitate pură gustativă, de ex. la gustul astringent, ardeiat, șcl. Diversele specii de substanțe gustoase provoacă în aparatele sensoriale ale gustului diferite forme de excitațiune, și încă așa, că în părțile cele mai sensibile ale limbei în spațiul cel mai mic diferitele calități gustative se percep exact distincte unele de altele. Tot prin limbă se percepe și *savoarea* materiilor, atunci când zicem de ex. că atare aliment e apetisant, sau fără gust, șcl. Înse aci se excită alți nervi, nu cei gustativi propriu ziși. O membrană a limbii are asemănare de organizație cu membrana stomacală; de aci vine că ceea ce se primește de membrana limbei ca ceva sapid, se primește de stomac ca ceva digestibil și nutritiv. Savoarea se deosebește de senzațiile gustative prin aceea, că fiind odată stomacul săturat, substanțele nu mai sînt sapide sau apetisante, dar ele pot excita încă nervii gustului, spre a percepe diferitele calități gustative ale acelora.

f) Senzațiunile tactile.

Aceste senzațiuni nu au un organ specific și local, ci sensibilitatea tactilă este extinsă preste tot corpul. În pelea de pe suprafața corpului aflăm niște formațiuni numite *corpuselele tactile* cari se compun din *globuri tactile*, ear acestea din mai multe *celule capsulare*. Între acestea din urmă sînt așezate *discurile tactile*, în cari se termină *nervii tactili*. Venind pelea în atingere cu obiectele externe, acestea provoacă în ea schimbări moleculare, cari apoi excită fibrele nervilor tactili. Înșușirea specifică a organului tactil este de a reaga în contra *presiunii*, ce o exercită corpurile externe prin rezistența lor asupra peleii. Prin senzațiunile tactile ne vin la constiență deosebirile între *neted și aspru, tare și moale, ascuțit și tîmpit, umed și uscat*, șcl. Pentru-ca să se producă senzațiuni tactile, nu e de lipsă a-se face o presiune mare asupra nervului respectiv, ci e de ajuns o atingere ușoară. Senzațiunile tactile, pe cari le mijlocește diversele regiuni ale suprafeței peleii, deși în privința compozițiunii calitative sînt între sine analoge, nu le percepem ca întru toate egale, fiind că nervii tactili nu se găsesc concentrați în număr egal preste

toată suprafața corpului. Senzațiunile tactile posedă o *nuanță locală* determinată, atîmătore de la regiunile, asupra căreia se face impresiune, de ex. senzațiunea tactilă produsă prin același iritament va ave altă nuanță pe suprafața palmei, și alta pe spate, șcl. Această nuanță locală a senzațiunilor tactile variază în mod continuu și treptat dela un punct al corpului la celalalt. La părțile cele mai exercitate în pipăit, precum sînt degetele și buzele, nuanța variază mai repede, pe când la cele mai puțin exercitate, ca picioarele și spatetele, ea rămîne aproximativ constantă preste regiuni mai întinse. *Gradul de fineță* al sensului tactil se măsura după *capacitatea* sa de a percepe ca separate excitațiunile, cari se aplică foarte apropiate una de alta, și totodată a distinge și nuanța locală a senzațiunilor. Mai sensibile sînt limba, buzele și vîrfurile degetelor; mai puțin sensibil e spatetele. Dintre toate senzațiunile, cele tactile sînt, pe cari le putem aduce în raport mai nemijlocit cu obiectele, dela cari primim impresiunile. De aceea pipăitul e sensul care ne convinge mai bine despre existența materială a obiectelor din lumea externă.

(Va urma.)

Dr. P. Pipoș.

O invențiune românescă.

Arad, 21 Oct. 1895.

Cu deosebit interes se ocupă ađi lumea culăă de a inventa lucrui nouă, și de a face îmbunătățiri în sfera activității sale proprie. Nu ambițiunea de a ajunge la mărire, ci lipsa de tôte ăilele — spiritul timpului — conduce ađi omenimea la invențiuni din ce în ce mai miraculoșe.

De acest spirit modern înșpirați și bărbații școlăi țintesc de o potrivă, a face ușorări în ceea ce priveșce metodul școlar; cari apoi atrag după sine și schimbările și îmbunătățirile recuisitelor de învățămînt.

În timpul mai nou se discută fôrte mult chestiunea întroducerii „scrierei verticale“ în școlă. Acêsta ar avea sê acopere o scădere mare atât fiziologică cât și psihologică.

Toți bărbații de școlă ai popórelor din apușul Europei sînt împărțiti ađi în două tabere mari, pro și contra scrierii verticale. După stadiul în care se află chestiunea ađi se vede, că partida amatorilor scrierii verticale sê află în avantagi, alăturându-se pe partea lor și medicii. Lupta, sper a se sfârși cu triumful taberei pro, adecă a amatorilor scrierii drepte sau verticale, pentru că:

Șciința pedagogică și cea medicală, constatând regrese în ceea ce priveșce starea sanitară a generațiunii mai nouă, luptă din resputeri a promova acêsta, prin îmbunătățirea metódelor școlare referitoare la educațiunea fizică, și anume: Obligații la școlă în vrêstă de 6 ani sînt tot mai slabi corporalmente, învățatorii așa dar — sciind ei, că „corpul este lăca-

șul spiritului" și că „numai în corp sănătos p^ote lăcui spirit sănătos," — vor nisui a promova dezvoltarea corpului prin mijloce corespunzătoare.

Cum promovează învățatorii dezvoltarea corpului atunci, când pe gingașii mititei îi țin ore întregi cu spinarea gârbovită la facerea exercițiilor de scriere? Ore n'ar fi mai bine ca scrierea să se amâne pentru anul al doilea sau al treilea de școlă, pe când copiii sunt mai bine dezvoltați corporalmente? — Ba da! — Dar atunci ar trebui să abandonăm metoda scriptologică, despre care ne-am convins că ne face mari servicii la învățarea cetirei.

Pentru-ca se putem dară începe învățământul școlar în anul al 6-lea al etății școlariului, și pentru ca se nu abandonăm nici metoda scriptologică, suntem constrânși a face îmbunătățiri, reforme în scriere. Vom deda pe băeți ca la scriere să stee drepti și scrierea atunci va fi dréptă adecă verticală. Și acésta din principiu sanitar suntem constrânși să o facem. Și decă o facem, am primit scrierea verticală.

Invingerea amatorilor scrierei verticale este dar sigură!

De un șir de ani propun în școlă ce conduc scrierea verticală. Resultatele singuraticilor ani variază din cauza multelor restricțiuni a-le începutului. Acum însă, după-ce prin praca proprie am aflat mijlocele și modalitățile necesare, și mi-am formulat principiile corespunzătoare scopului, lucrul merge mai ușor, ér resultatele la unele esamene erau admirabile.

Scrierea verticală este cu mult mai ușora și mai estetică. Ea se baséză pe însași natura băetului. Am esperiat cu toții, că cele dintei idei și le face copilul despre conceptul vertical, orizontal, apoi despre costiş. Șcim apoi, că linia ce împreună două puncte ce stau unul spre altul vertical ni este începutul exercițiilor scripsali, ca cea mai ușoră. Șcim și aceea că școlarii la început și exercițiile cu linii costişe le fac vertical. Apoi cât val avem, până îl învățăm a țină tabla costişe, pre care apoi o schimbă când mai costiş, când mai vertical; și apoi liniile costişe le face pre una mai plecată decât alta. Tóte aceste ne arată că scrierea verticală este în contrarietate cu însași natura copilului.

Literele scrise vertical sunt mai simile între sine, — pentru-că e mai ușor a face litere într-o formă verticală, decât litere într-o formă costişe, — și scrierea tóta este mai frumoasă, decă literile sunt simile.

Literele scrise vertical, sunt mai simile și cu cele tipărite și așa ne ușoréză trecerea la cetirea tipariului.

Apoi și din punct de vedere economic este mai avantajosă scrierea verticală, căci pe una și aceeași față cu litere asemenea începe de două-ori atâta.

În ceea ce privește partea fiziologică sanitară, cred că e destul decă amintesc numai: că scrierea verticală este spriginită și recomandată de medici.

Causa, că lupta decurge pro și contra scrierei verticale, este: că învățatorii în cea mai mare parte

se îngrozesc de greutățile începutului de a p^ort^o de alta parte e, lipsa de recuisite și mijloce corespunzătoare.

Apoi mai e și aceea tristă împrejurare, că scrierea frumoasă și estetică e desconsiderată și scrierea preste tot considerată de un ce neesențial. La óm^enii cu pozițiuni mai înalte scrierea necaligrafică, urită sa prefăcut în modă. Vă puteți închipui ce vor dice copiii și preste tot economii cari au eșit dintr'o școlă, unde s'a propus scrierea caligrafică, când vor vedé o atare scrisóre domnéscă.

Aceste sunt cauzele de căpeteniă, cari împedecă puțin acésta reformă nouă și atât de avanta^osă în instrucțiunea școlară.

Am đis mai sus că lipsa mijlocelor și a recuisitelor corespunzătoare încă fac pedecă. A scrie vertical pe o masă a cărei suprafață este orisentală este fóte greu. O masă a cărei suprafață este costişe, promovează mult scrierea verticală. Băncile școlariilor de și sunt costişe, nu corespund în tot-de-una cu mărimea școlariilor, pentru cei mari vor fi pré peđișe, ér pentru cei mici nu indetul. Asemenea și mesele în birouri nu le poți nimeri se fie potrivite pentru ori-care om.

Acésta restricțiune a scrierei verticale s'a nisuit să o delătore un industriași român. Și i-a și succes! El a construit o tablă carea se p^ote aplica pe ori ce bancă școlară și eventual pe masă, carea se p^ote arădica și slobođi după cum pretinde structura fisică a scrietorului. Avantagele ei mai sunt, că face pre scrietor să se țină drept, și astfel previne îngârbovirile spinării, și ținénd capul în sus previne congestiile crerilor și miopia la copii.

Mai în iarna trecută medical nostru Dr. G e o r g i u V u i a cercetând și aprețiind acésta invenție, a presentat'o în societatea medicilor din Arad, unde a fost esaminată în plenul ședinței și aprobată unanim; ér inventatoriul bătrânul industriași român din Arad I o a n P a p precum și demonstrantul Dl Dr. Georgiu Vuia felicitati.

Jurnalele streine din Arad au luat notiță despre acésta invenție îndată după adunarea respectivă a medicilor, în gazetele nóstre însă, nu sciu să se fi făcut amintire, cu tóte că pre noi învățatorii și pre publicul nostru român preste tot, trebuie să ne înterezeze în primul loc invențiunea românească de un interes pedagogico-higienic, atât de importantă și de un folos general.

Atrag atențiunea editorilor de recuisite școlare asupra acestei invențiuni românești, pre carea cu scop de exploatare, inventatoriul o ar vinde bucuros unui român, de óre-ce densusul din cauza betrânețelor nu o p^ote face.

Iosif Moldovanu,
învățător.

O vizită la nazareni.

II.

Înainte vreme, nazarenii din Petrovoselo aveau conducător pe Pau Golea, pe care însă l'au lipsit din fruntea lor, pentru că era bețiv de tot și-și bătea nevasta fără măsură. Întrebând pe Vasa de este el conducătorul sectei mi-a răspuns, că nu e slujbaş mai în cinste, ci este „frate mai mic“ al lor, „este sluga nost“ a adaus un altul, și a devenit ales prin alegere cu toate voturile sectarilor. Arătându-le eu că ce greșită credință au de nici un om cu vază și nici un domn român nu se face părtaş de credința lor, mi-s'au lăudat că au cu ei și un preot de lângă Timișoara, dar al căruia nume nu l'au știut, pe semne e și acesta o apucătură de trecere la ei. Pe nume însă mi-au pomenit cu ei de o credință pe Emilia Milca, soția însășătorului din Uzdin: Nicolae Onciu. M'am mirat și nu voiam se cred, dar spicuiind afară de adunare se adeverea tot mai mult spusă cu iuvătătorița din Uzdin, care de altcum e o sârbă, și sârbii pe acolo au mai multă aplicare decât românii pentru nazarenism.

Spun nazarenii, că în mâncări și băuturi ei secătesc cu voia supunându-și trupul la canonire, ceea ce nu-e adevărat, de ôrece ei sunt mai mult ômenii tineri, cărora le lipsește tăria de atât astêmpăr, apoi fîndcă fețele lor pline, și îmbujorate vestesc de un traiu bun și împreunat cu destală veselie.

Date despre averile lor de bani nu mi-am putut câștiga fără numai că ei în totă Dumineca pun în tas 7 cr. de cap, de unde se vine la an 3 fl. 64 cr. séu dârnicia tuturor celor 70 inși e de 254 fl. 80 cr. într'un an. Acești bani apoi Vasa îi trimite mai marelui lor, de cu bună sémă o parte ôrecare lăsându-o pentru sine. Trebuie însă că ei au și alte contribuiiri, căci altcum cum se vine de ei au casa lor proprie cu grădină cu tot. Altfeliu sunt dibaci de a tăinui afacerile lor interne și nu se dau lumii de gol.

Casa unui domn preot e în aprôpele adunării lor, de unde am pândit se-i vîd imprăștiindu-se. Es câte 4 inși și merg alătura prin mijlocul drumului și în lungul stradelor. La un restimp de jumătate cês es alții și tot așa se strecoră până sub séră, cât cine nu le-ar ști năravul pôte se gândescă că sunt cu sutele adunați.

Le place mult, și-și țîn fală când cineva merge la ei în vizită.

Întemplantarea ce urmază a desbrăcat în gol o prefacere de a lor. — Am avut trébă cu un barbier ce'l vîdusem la adunare. Pentru lucrul séu i-am dat 10 cr. și el, că eram mai mulți nu voia decât 5 cr. că nu'l ertă legea se primescă. După ce l'am capacitat însă a primit și peste vama legii lor și ar fi primit și un florin de i-aș fi dat.

Comuna Petrovoselo e mare, cu o mie 600 case și cei trei dni preoți păstoresc o turmă de 6000

suflete toți gr. or. și români. Au biserică frumoasă, ômenii sunt religioși și la utrenie am aflat biserică plină de credincioși, și nu-i mirare că în acest codru de vrednici creștini aflatu-sau totuș 70 de uscături nazareni.

Părerea mea în fine, ca și a tuturor ce vorbesc și scriu despre acest soi de ômeni este, că nazarenii sunt conduși de un spirit pur socialist, cărora nu le place se fie stăpâniți de cap mai înțelept de cât ei. Nici vorbă e de birul preoțesc, că dau ei mai mult în treburile lor, ci spiritul lor socialist nepu-tându-se împotrivi puterilor civile, isbucnesc pe altă cale: se fac nazareni că de preoți nu au témă.

Mântuește-ne, Dómne, biserică și némul de asemenea nenorociți.

Ienopolea, 10 Oct. 1895.

R. Bortos,
invetător.

D I V E R S E.

* *Constituire.* Societatea de lectură a elevilor dela institutul ped.-teol. din Arad s'a constituit în ședința din 11 Octombree sub presiul Prea Cuvioșiei Sale Domnului director seminarial Augustin Hamsea în următorul mod:

De v.-președinte s'a ales: George Ardelean teol. c. III., de secretar: Procopiu Givulescu teol. c. II., de notari: Eutimie Dorobanț teol. c. III., Corneliu Gherga teol. c. II. Traian Givulescu ped. c. IV. și Iuliu Drăgoi ped. c. IV. de cassar: Romul Roșescu teol. c. II. de bibliotecar: Vasilie Terebenț teol. c. I. de v.-bibliotecar: Petru Nica ped. c. IV. În comisia literară s'au ales: Miron Botișel teol. c. III., Trifon Lugoșan teol. c. II., Cornel Popescu teol. c. I., Iosif Tisu ped. c. IV., Traian Telescu ped. c. III. și Iosif Stanca ped. c. II. În comisia revisoră: Atanasie Todan teol. c. III., Nicolau Sirca teol. c. II., Florian Rocsin teol. c. I., Traian Cărăbaș ped. c. IV. și Adrian Ungurean ped. c. III.

* *Busturile lui Alecsandri și Cogălniceanu.* În ziua de 20 Octombree a. c. se va face la Băcău desvîlirea busturilor Alecsandri și Cogălniceanu, Primul bust este aședat în grădina din fața primăriei, celelalt în grădina publică. Primăria orașului Băcău face mari pre-gătiri pentru sêrbătorirea, cât se pôte mai pompôsă a desvîlirii.

* *Iconițe de vîndare.* Foile „Candela“ și „Deșteptarea“, cari se tipăresc la Cernăuți din Bucovina, spun că se află de vîndare 15 feluri de iconițe cu sfinți din legea noastră. Ele's făcute pe hârtie cu colorile și auriturile cele mai frumoșe și cu tipăritură românească pe de-o parte și de alta. — Iconițele se vînd ori câte 150 la un loc cu câte 2 fl. 25 cr. ori câte 75 la un loc cu câte 1 fl. 25 cr. Cu vîndarea iconițelor acestora nu umblă nime după câștig, ci e vorba numai de plata tipăriturilor.

Noi sfătuim pe cetitorii nostri români se cumpere din iconițele aceste sfinite. Ca se nu-l coste pe unul bani mulți se pot ortăci a bunê-ôră cinci inși pun la olaltă câte 25 cr. și capetă o colecțiune frumoșă de icône sfinite. Aceea cari ar dori se-și câștige icônele aceste, se se adreseze cătră domnul Dimitrie Bucevschi la Cernăuți în Bucovina. Dumnealui este om cu inimă și va trimite îndată iconițele.

Convocare.

Reuniunea cercuală a învățătorilor rom. gr. or. din protopopiatul Aradului, pe baza concluderii Nr. 9 al conferinței ținute în Șeitin la 23 Maiu v. 1895. se convăcă conferința a II-a din a. c., carea se va ținea în comuna *Arad-Gaiu la 25 Octombrie 1895.* adevă Miercuri înainte de Sfântul Dimitrie st. v. — Cu următorea *programă*:

1. La 9 ore dimineața întrunire la gara din Arad de unde vom escurge în corpore la locul destinat.
2. La 9^{1/2} ore serviciu divin cu chemarea Duhului sfânt.
3. Deschiderea ședinței prin președinte.
4. Escurgere la școlă, unde învățătorul Vasiliu Zabu va ține prelegere practică cu elevii din studiile prescise în ordul 6relor.
5. Observări la prelegerea practică.
6. Raportul presiului.
7. Alegerea unei comisiuni pentru cercetarea prelegerilor practice din geografie și constituțiune.
8. Disertațiuni.
9. Propuneri.
10. Incassarea tacselor.
11. Inchiderea ședinței.

După prânz, cercetarea primei fabrice de spirt din Austro-Ungaria, ce se află în Arad sub firma „Frații Neuman” carea a fost distinsă și cu Inalta vizită a Majestății sale împărat și rege Francisc Iosif I.

Arad, în 12 24 Oct. 1895.

Ioan Efticiu, m. p. *Iosif Moldovan, m. p.*
președinte. notar.

Concurs.

Pentru deplinirea definitivă a stațiunii învățătoresci dela școlă superiără gr. ort. română din Șeitin, se escrie concurs cu termin de alegere pe 12/24 Noemvre a. c.

Emolumintele sunt: 400 fl. salar anual, solvinđi în rate lunari; 80 fl. deputatul de lemne învățătoresc pentru încălditul și curățitul școlii; cuartir liber; 6 fl. pentru scripturistica; pentru conferințe 2 fl. la ăi și cărașie; dela inmortentări 50 cr.

Recursele instruite conform statutului organic și adresate com. par. gr. ort. român din Șeitin, sunt a se trimite Reverendisimului Domn protopop Moise Bocșanu, ca inspector școlar cercual în Arad; 6r recurenții se se prezenteze în vre-o Duminecă ori s6rbăt6re în sânta biserică spre a-și ar6ta desteritatea în cântare.

Dat în Șeitin, din ședința com. par. gr. ort. rom. ținută în 8/20 Octomvre 1895.

Constantin Roșcău, m. p. *Teodor Vidu, m. p.*
preș. com. par. not. com. par.

Cu consensul meu: MOISE BOCȘANU, m. p. protopop, inspector școlar cercual.

Pentru deplinirea definitivă a stațiunii învățătoresci dela școlă inferiără (de din sus) gr. ort. română din Șeitin, se escrie concurs cu termin de alegere pe 12/24 Noemvre a. c.

Emolumintele sunt: 400 fl. salar anual, solvinđi în rate lunari; 80 fl. deputatul de lemne învățătoresc pentru încălditul și curățitul școlii; cuartir liber; 6 fl. pentru scripturistica; pentru conferințe 2 fl. la ăi și cărașie; dela inmortentări 50 cr.

Recursele instruite conform statutului organic și adresate comitetului parochial gr. ort. român din Șeitin, sunt a se trimite Reverendisimului Domn protopop Moise Bocșanu, inspector școlar cercual în Arad; 6r recurenții

se se prezenteze în vre-o Duminecă ori s6rbăt6re în sânta biserică spre a-și ar6ta desteritatea în cântare.

Dat în Șeitin, din ședința com. par. gr. ort. rom. ținută în 8/20 Octomvre 1895.

Constantin Roșcău, m. p. *Teodor Vidu, m. p.*
preș. com. par. not. com. par.

Cu consensul meu: MOISE BOCȘANU, m. p. protopop, inspector școlar cercual.

Pentru deplinirea definitivă a stațiunii învățătoresci dela școlă inferiără din centru gr. ort. rom. din Șeitin, se escrie concurs cu termin de alegere pe 12/24 Noemvre a. c.

Emolumintele sunt: 400 fl. salar anual solvinđi în rate lunari; 40 fl. pentru cuartir; 30 fl. pentru lemne; 6 fl. pentru scripturistica; pentru conferințe 2 fl. la ăi și cărașie; dela inmortentări 50 cr.

Recursele instruite conform statutului organic, și adresate comit. paroch. gr. ort. rom. din Șeitin, sunt a se trimite Reverendisimului Domn protopop Moise Bocșanu, ca inspector școlar cercual în Arad; 6r recurenții se se prezenteze în vre-o Duminecă ori s6rbăt6re în sânta biserică spre a-și ar6ta desteritatea în cântare.

Dat în Șeitin, din ședința com. paroch. gr. ort. român, ținută în 8/20 Octomvre 1895.

Constantin Roșcău, m. p. *Teodor Vidu, m. p.*
preș. com. par. not. com. par.

Cu consensul meu: MOISE BOCȘANU, m. p. protopop, inspector școlar cercual.

În sensul ordinațiunii Venerabilului Consistoriu din 2/14 Octombrie a. c. Nr. 5922, se escrie concurs pentru stațiunea de învățătoare la școlă gr. ort. română din Rachita, cu termin de alegere până în 12/24 Noemvre a. c. în care ăi va fi și alegerea.

Emolumintele incopciate cu acest post sunt: 1) În bani gata 215 fl.; 2) 30 moți cucuruz despoiat în natură; 3) 36 metri lemne în relut 28 fl. 80 cr.; din care are a se încăldi și școlă; 4) un jug6r de p6rment în preț de 12 fl.; 5) pausal de conferință și scripturistica 25 fl.; 6) cuartir și grădină de legumi.

Dorit6rele de a ocupa acest post sunt avisate recursele lor adjustate după recerințele legii, adresate comitetului parochial prin Reverendisimul Domn Adam Rosa inspector școlar în Leucuşesci posta ultimă Balincz, comitatul Caraș-Severin.

Se observă ca recurențele în terminul indicat au a se presenta în 6re-care Dumineca s'au s6rbăt6re în biserică din loc spre a se face cunoscute poporului și a-și ar6ta desteritatea în cantul bisericesc.

Viit6rea învățătoare pe lângă propunerea obiectelor de învățământ are a instrua fetițele și în ceremoniele bisericesci.

Leucuşesci, în 7/19 Octombrie.

Adam Rosa, m. p.
inspect. școl.

În urma decisiunii Venerabilului Consistoriu rom. gr. or. din Oradea-mare de datul 19 Iuniu (1 Iuliu) 1895. Nr. 701/147 B. din oficiu se escrie concurs pentru deplinirea parochiei prime de clasa primă din comuna Sănmiclauşul-român, protopopiatul Tinței.

Terminul pentru intrarea recurselor se fics6ză până în 8/20 Noemvre, 6r alegerea se va ține în 12/24 Noemvre a. c.

Dotatiunea aleg6ndului paroch o form6ză:

1. Jum6tate din t6te venitele parochiali a le întregi comunități bisericesci constat6toare din 400 numere

de case și anume: a) $\frac{1}{2}$ din cele 50 jugere de pământ parochial; b) $\frac{1}{2}$ din teritorial (bir preotese) în care contribuie fie-care număr de casă, cu câte o măsură (vică) bucate; c) $\frac{1}{2}$ din venitele stolare.

2. Cuartir cu grădină de care are a se îngriji comuna bisericească.

Care dotațiune — afară de cuartir și grădină — dă o dotațiune prescrisă pentru parochiile de clasa prima.

Dela recurenți se pretinde cualificațiune de clasa primă recerută în „Regulamentul pentru parochii” pentru parochiile de clasa prima. Recurenții vor avea a-se presenta în vre-o Duminecă seau serbătoare în s-ta biserică; spre a-și arata desteritatea în celea rituale.

Recursele adresate comitetului parochial din Sânt-Miclăușul rom. au a-se trimete până în terminul sus espus subsemnatului în Tulca (Tulka) p. u. N.-Szalonta.

Tulca, la 4/16 Octombre 1895.

Nestor Porumb, m. p.

adm. protopopesc.

—□—

Pentru deplinirea definitivă a stațiunii învățătorești dela școla gr. or. română din **Luguzău**, se escrie concurs cu termin de alegere pe **26 Octombre st. v.**

Emolumentele sunt: 1) În bani gata 250 fl. v. a.; 2) 24 metri lemne, din care are a se încălzi și sala de învățământ; 3) 10 fl. v. a. pentru conferință; 4) 5 fl. v. a. scripturistică; 5) cuartir liber și grădină de legume.

Recursele ajustate cu documintele recerute au a se trimete la subscrișul în Silingyia, érá recurenții se se presinte la biserică spre a se face cunoscut poporului.

Luguzău, la 4 Octomvre 1895.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: **ACSENTIE CHIRILA**, m. p. inșpector școlar.

—□—

Din lipsă de recurenți, rămânând neocupat postul de capelan temporal la parochia ort. rom. „st. Ilie” din **Timișóra-Fabric**, pentru a cărui deplinire s'a fost publicat concurs în Nrii 26, 27 și 28 ai fôiei „Biserica și Școla” din a. c., prin acésta se repetesce acel concurs, pe lângă aceleași condițiuni de beneficiu, cualificațiune și presentare în parochiă; având reflectanții a-și înainta recoursele până în **30 de zile** dela prima publicare a acestui concurs repetit în organul diecesan „Biserica și Școla.”

Timișóra, 20 Septemvre 1895.

Paul Rotariu, m. p. *Traian Lungu, m. p.*

preș. com. par.

notariul com. par.

Cu consensul protopresb. tractual: **Dr. TR. PUTICI**, m. p.

—□—

Pentru deplinirea în mod definitiv a stațiunii învățătorești din comuna **Brusnic**, — protopresbiteratul Lipovei — se escrie concurs cu termin de **30 de zile** dela prima publicare în fôia „Biserica și Școla.”

Emolumentele anuali împreunate cu acest post sunt:

1) În bani gata 192 fl.; 2) în naturale: a) 24 metri de grâu, b) 24 metri de cucuruz; 3) 4 jugere de pământ fânaț; 4) 40 fl. relut pentru lemne, din care are a-se încălzi și sala de învățământ; 5) pentru conferințe 15 fl.; 6) pentru scripturistică 10 fl.; 7) cortel liber cu 2 chilii și culină și cu grădină de legumi de 1200.

Recurenții, cari dorese a ocupa acest post sunt avisați, ca recoursele lor, instruite conform dispozițiunilor legali în valóre și adresate comitetului parochial din **Brusnic** se le subscernă **Rev. Dn. Voicu Hamsea**, protopop și inșpector școlar în Lipova (B.-Lippa), până la terminul susindicat, precum și a se presenta în vre-o Duminecă ori serbătoare în s-ta biserică din **Brusnic** spre a-și arăta

desteritatea în cele rituale. — Cei ce ar dovedi că sunt apti de a înființa și conduce cor vocal, vor fi preferiți. **Brusnic**, la 17 Septembre v. 1895.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: **VOICU HAMSEA**, m. p. protopop, inșpector școlar.

—□—

Cu termin de **30 de zile** dela prima publicare în fôia diecesană „Biserica și Școla”, se escrie concurs pentru deplinirea stațiunii de învățătore la școla de fete din **Izvin**.

Emolumentele anuale sunt: 1. în bani gata 150 fl., 2. pentru scripturistică și conferințele învățătorești 7 fl. 50 cr., 3, 27 chible grâu și 20 chible cucuruz, 4. 20 metri de lemne, din cari are a se încălzi și sala de învățământ, 5) 2 jughere pământ și $\frac{1}{4}$ jugher estravilan, 6. cortel cu 2 încăperi, cuină, cămară precum și grădină de legumi. De curățirea salei de învățământ îngrijesce comuna bisericească. Se observă, că alegenda va avé să locuiescă pe timp scurt în casă închiriată, până ce noul edificiu școlar va fi deplin terminat. Chiria o va suporta comuna bisericească.

Dela reflectante se cere cualificațiunea prescrisă de dispusețiunile din vigóre. Recursele sunt a se adresa la **Prea On. oficiu ppresbiteral în Timișóra (Fabric)**, având recurentele a se face cunoscute poporului, presentându-se în s. biserică de acolo. Învățătoarele, cari pe lângă aptitudinea în lucrul de mână vor puté aréta cunoscința cântărei bis., vor fi preferite.

Izvin, 3 sept. 1895.

Comitetul parochial.

Cu consensul ppresb. **Dr. TR. PUTICI** m. p. inșp. de școle.

—□—

Pentru deplinirea definitivă a unei stațiunii de învățător, și a unui post de învățătore la școla confesională din **Bazoș**, (ppresb. Timișorii), se escrie concurs cu termin de alegere pe ziua de **15 Octomvre v. a. c.**

Emolumentele anuale sunt: 1) în bani gata câte 180 fl. v. a.; 2) câte 20 chible grâu și câte 20 chible cucuruz; 3) câte 2 jughere pământ; 4) câte 35 fl. v. a. pentru lemne; 5) cortel acomodat cu câte 2 chilii și apartinătorele precum și grădină; 6) unde va fi poștit învățătorul la înmormentări 50 cr., ér când va conduce și corul la înmormentări 1 fl.

Recursele ajustate cu documintele de cualificațiune prescrisă sunt a se trimete la **Prea On. oficiu ppresbiteral din Timișóra-Fabric**. Recurenții vor avé a se presenta în s. biserică de acolo spre a-și aréta desteritatea în cant și tipic. Aptitudinea de a conduce cor va fi considerată.

Comitetul parochial.

Cu consensul ppresb.: **DB. TR. PUTICI** m. p. inșpector de școle,

—□—

Pentru deplinirea definitivă a stațiunii învățătorești dela școla confesională din **Barateaz** (ppresbiteratul Timișorii), se escrie prin acésta concurs, cu termin de alegere pe ziua de **22 Octomvre v. a. c.**

Emolumentele anuale sunt: 1) în bani gata 300 fl.; 2) 4 orgii de pae din care are a se încălzi și sala de învățământ; 3) cortel cu două chilii, grădină cu intravilan de 400 □ st. și un grajd pentru vite; 4) dela înmormentări câte 20 cr.

Reflectanții au să-și înainteze recoursele ajustate cu documintele de cualificațiune prescrisă la **Prea On. Domn inșpector Dr. Tr. Putici** în **Timișóra (Fabric)**; și să se presente în vre-o duminecă ori serbătoare în s. biserică de acolo, spre a-și aréta desteritatea în cant și tipic.

Comitetul parochial.

Cu consensul ppresb. **Dr. TR. PUTICI**, m. p. inșp. de școle.